

Marlena Gołębiowska

25 lat członkostwa i rozwoju Polski w OECD

25 lat temu Polska stała się członkiem Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). W tym czasie skróciła dystans do najzamożniejszych gospodarek zrzeszonych w tej organizacji, jeżeli za wskaźnik zamożności przyjmiemy PKB *per capita*. W 1996 r. wynosił on w Polsce 40% średniej dla państw OECD, natomiast w 2020 r. już 76%. W bardziej holistycznym mierniku dobrobytu – tj. stworzonym przez OECD Indeksie Lepszego Życia – Polska wyróżnia się na tle tej grupy państw pod względem poziomu edukacji i bezpieczeństwa, natomiast pozostaje w tyle, jeśli chodzi o warunki mieszkaniowe i poziom zaangażowania społecznego.

Pozycja startowa. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (*Organisation for Economic Co-operation and Development*, OECD) była pierwszą zachodnią organizacją międzyrządową, zrzeszającą wysokorozwinięte państwa – niegdyś określaną jako *klub bogatych* – do której Polska została przyjęta po 1989 r.¹ Formalnie stało się to 22 listopada 1996 r. Wówczas Polska była relatywnie mało zamożna na tle pozostałych państw OECD: PKB *per capita* wynosił w 1996 r. 8330 dolarów, czyli zaledwie 40% średniej dla państw OECD, równej 20 771 dolarów. Z perspektywy ówczesnej polskiej gospodarki, przechodzącej transformację systemową i wkraczającej na ścieżkę integracji europejskiej, dołączenie do tego grona było zatem znaczącym wydarzeniem, wzmacniającym pozycję Polski na arenie międzynarodowej, prowadzącym do wzrostu wymiany handlowej i kapitałowej z zagranicą, a w efekcie do rozwoju gospodarczego.

Polska nie była jednak pierwszym państwem z regionu Europy Środkowej w OECD. Wyprzedziły ją pod tym względem Czechy – w grudniu 1995 r. oraz Węgry – w maju 1996 r. (w kolejnych latach ze środkowoeuropejskiego regionu dołączyły jeszcze Słowacja – w 2000 r., Estonia i Słowenia – w 2010 r., Łotwa – w 2016 r. oraz jako ostatnia Litwa – w 2018 r.). Warto też wskazać, że oba te państwa w 1996 r. były znacznie zamożniejsze od Polski: w Czechach PKB *per capita* był wyższy o 76% niż w Polsce i wynosił 14 653 dolary, natomiast na Węgrzech – o 12% i wynosił 9329 dolarów.

Pozycja po latach. W ciągu ostatnich 25 lat Polska wyraźnie skróciła dystans dzielący ją od najbardziej zamożnych państw świata zrzeszonych w OECD: w 2020 r. PKB *per capita* wyniósł 34 045 dolarów (był czterokrotnie (!) wyższy niż w 1996 r.) i stanowił blisko 76% średniej dla państw OECD, równej 44 786 dolarów. Polsce udało się także skrócić dystans do Czech, których PKB *per capita* był wyższy w 2020 r. już tylko o 23% i wyniósł 42 044 dolary, oraz wyprzedzić Węgry, które odnotowały w tym roku wynik – 33 253 dolary. Polsce udało się też przeskoczyć pod tym względem Słowację, Grecję, Meksyk oraz Turcję, ale równocześnie to ją wyprzedziły Estonia i Litwa. W ostatecznym rozrachunku Polska awansowała z 33. na 30. najzamożniejszą gospodarkę w tym gronie, jeżeli uwzględnimy wszystkich 38 państw należących dziś do OECD².

Poprawa pozycji Polski wynikała ze stabilnej sytuacji gospodarczej, w tym z odporności na globalny kryzys finansowy. Podczas gdy w państwach OECD w 2009 r. mieliśmy do czynienia z głęboką recesją (-3,8%), Polsce jako jednemu państwu w UE oraz jednemu z czterech ówczesnych członków OECD (były to jeszcze Australia, Korea

¹ Do niektórych organizacji afiliowanych przy OECD Polska dołączyła później, np. do Międzynarodowej Agencji Energetycznej (IEA) w 2008 r.

² Pod względem wielkości PKB *per capita* w 2020 r. są to kolejno: 1. Luksemburg, 2. Irlandia, 3. Szwajcaria, 4. Norwegia, 5. Stany Zjednoczone, 6. Dania, 7. Holandia, 8. Austria, 9. Islandia, 10. Szwecja, 11. Australia, 12. Niemcy, 13. Belgia, 14. Finlandia, 15. Kanada, 16. Francja, 17. Wielka Brytania, 18. Nowa Zelandia, 19. Korea Południowa, 20. Izrael, 21. Czechy, 22. Włochy, 23. Słowenia, 24. Cypr, 23. Japonia (brak danych OECD, na podstawie danych World Bank), 26. Litwa, 27. Hiszpania, 28. Estonia, 29. Portugalia, 30. Polska, 31. Węgry, 32. Łotwa, 33. Słowacja, 34. Turcja, 35. Grecja, 36. Kostaryka, 37. Meksyk, 38. Kolumbia. Źródło: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm> [24.11.2021].

Południowa oraz Nowa Zelandia) udało się osiągnąć wzrost gospodarczy (2,8%), który był równocześnie najwyższym wzrostem w OECD. Również w obliczu kryzysu wywołanego pandemią Polska gospodarka znalazła się w gronie państw, które dotknęła relatywnie płytka recesja (-2,5%), co było dwunastym najlepszym wynikiem spośród państw OECD i znacznie lepszym od średniej dla tej grupy państw (-4,6%)³.

Pozycja w Indeksie Lepszego Życia. W ostatnich latach w dyskursie publicznym poddaje się w wątpliwość słuszność wykorzystywania PKB jako miernika dokonań społeczno-gospodarczych. Najostrzejszą krytykę sformułowała w 2009 r. Komisja ds. Pomiaru Wydajności Gospodarczej i Postępu Społecznego, nazywana też od nazwisk jej kluczowych ekspertów Komisją Stiglitz, Sena i Fitoussiego (SSF), powołana przez prezydenta Francji Nicolasa Sarkozy'ego, która wskazała na szereg ograniczeń PKB oraz zaproponowała rozważenie możliwości stworzenia w tym zakresie lepszych mierników (w myśl zasady „to, co mierzymy, przesądza o tym, co robimy”, dane statystyczne są bowiem podstawą zaleceń formułowanych pod adresem polityki gospodarczej). Pracę Komisji SSF kontynuuje utworzona w 2013 r. przez OECD Grupa Ekspertów Wysokiego Szczebla (*High-Level Expert Group on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*). OECD stworzyła także Indeks Lepszego Życia (*Better Life Index*)⁴, który mierzy jedenaście wymiarów dobrobytu: warunki mieszkaniowe, dochody, rynek pracy, zaangażowanie społeczne, edukację, stan środowiska naturalnego, społeczeństwo obywatelskie, zdrowie, zadowolenie z życia, bezpieczeństwo oraz równowagę w relacji praca – życie osobiste. Jego najnowsza edycja – z 2020 r. – analizowała dobrobyt 40 państw: wzięła pod uwagę 37 państw członkowskich OECD z pominięciem Kostaryki, która dołączyła do organizacji dopiero w 2021 r., oraz dodatkowo uwzględniła Brazylię, RPA oraz Rosję.

W tak skonstruowanym mierniku Polska zajęła 27. miejsce⁵. Na tle analizowanych państw wyróżniła się w wymiarze edukacji, zajmując pod tym względem 9. miejsce. Na tę pozycję wpłynęły przede wszystkim wysoki odsetek osób w wieku 25-64 lat posiadających co najmniej średnie wykształcenie (92%, podczas gdy średnia OECD to 78%). Mimo że nie zostało to uwzględnione w tym zestawieniu, OECD zwróciła też uwagę na wysokie wyniki w międzynarodowych badaniach umiejętności uczniów, które w przypadku Polski sytuują się powyżej średniej dla państw OECD. Wśród wymiarów dobrobytu Polska uplasowała się blisko średniej państw OECD pod względem bezpieczeństwa, zajmując 22. miejsce. Wynikało to m.in. z niskiego wskaźnika zabójstw na 100 tys. mieszkańców (0,7, podczas gdy w OECD jest to średnio 3,7) oraz deklarowanego poczucia bezpieczeństwa (na pytanie, czy czujesz się bezpiecznie, spacerując samotnie w nocy w Polsce, twierdząco odpowiedziało 67% obywateli, podczas gdy w OECD średnio 68%).

Zdecydowanie słabiej Polska wypadła pod względem warunków mieszkaniowych oraz zaangażowania społecznego. Na obu tych płaszczyznach zajęła dopiero 34. miejsce. W przypadku pierwszego wymiaru wynika to m.in. z niskiej liczby pokoi przypadających na 1 osobę (1,1, podczas gdy średnia w OECD to 1,8), natomiast w przypadku drugiego – z niskiego poziomu wsparcia społecznego (w Polsce 86% osób uważa, że zna kogoś, na kim mogłoby polegać w razie potrzeby, podczas gdy średnia OECD wynosi 89%).

Wnioski. Kolejna, już 25. rocznica członkostwa Polski w OECD jest dobrą okazją do oceny realizacji zasadniczego celu tej organizacji, czyli rozwoju państw. Misją OECD jest bowiem promocja polityki zmierzającej do poprawy społecznego i ekonomicznego dobrobytu. W przypadku Polski można mówić o sukcesie w tym zakresie. W ciągu ostatniego ćwierćwiecza udało się skrócić dystans do najbogatszych gospodarek świata. Jeżeli uwzględnimy dane dla wszystkich 38 państw należących w 2021 r. do OECD, a za wskaźnik zamożności przyjmujemy PKB *per capita*, Polska awansowała z 33. na 30. miejsce wśród najzamożniejszych gospodarek.

Biorąc pod uwagę proponowany przez OECD Indeks Lepszego Życia, Polska znalazła się jeszcze wyżej – na 27. miejscu. Miernik ten uwypuklił jednocześnie zarówno sukcesy (wysoki poziom edukacji i bezpieczeństwa), jak i wyzwania (niewystarczające warunki mieszkaniowe i poziom zaangażowania społecznego) polskiej gospodarki.

³ Źródło: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=60703#>, [24.11.2021].

⁴ BLI uwzględnia jedno z zaleceń Komisji SSF, tj. za pośrednictwem interaktywnej platformy internetowej pozwala użytkownikom zbudować własny indeks dobrobytu poprzez nadanie preferowanych przez siebie wag różnym wymiarom dobrobytu, zob. www.oecdbetterlifeindex.org.

⁵ Gdy wszystkie wymiary dobrobytu mają równe wagi.